گزارشی از کمیته‌های حقیقت‌یابی که تشکیل می‌شوند اما سرانجامی ندارند

«حقیقت» در محاق

نیلوفر حامدی: حادثه متروبل و مصیبتی که آوار این فاجعه بر سر مردم نازل کرد، بار دیگر این فاجعه به قربانی حقیقت‌یاب را به میان آورده است. کمیته‌هایی که در ذات خود تلاش دارنـد علل اصلی بروز فجایعـی این چنینی را بررسـی کنند و با شناسایی مقصران ماجرا، ضمن جلوگیری از بروز مجدد این اتفاقات تلخ، حقایق را به کوش مردم برسانند. در سال‌های اخیر و بـه دنبال حوادث متعـددی که اغلب آنها با تلفات بالای انسانی و عزادارشدن جمعیتی از مردم در کوشـه‌وکنار کشـور روبه‌رو شده بود، کمیته‌های حقیقت‌یاب زیادی تشکیل شدند. این گزارش نگاهی انداختـه بـه برخـی از شـاخص‌ترین کمیته‌های حقیقت‌یابی که در شش سال اخیر راه‌اندازی شـدند. گزارش‌هایی هم از برخـی از این کمیته‌ها در رسـانه‌های رسـمی منتشر شـده و حتی در برخی از آنها مقصران هم شناسـایی شده‌اند اما در نهایت با خروجی درخوری نداشته‌اند. با گزارشـی که از آنها منتشر شده با ذات اصلـی کمیته‌های حقیقت‌یـاب فاصله زیادی داشته و روشن نیست که توانسته نقش بازدارنده خود را ایفا کند یا نه.

زغال سـنگ پورت، در ۱۴ کیلومتری آزادشهر استان گلستان و در روز ۱۳ اردیبهشت سـال ۹۶ منفجر شد و دهها کارگری که در عمق ۱۳۰۰ متری این معدن مملو از گاز متان و مونوکسـید کربن کار می‌کردند، گرفتار شـدند. نیروهای امداد و هلال‌احمر تنها تا عمق ۸۰۰ متری این معدن رفتند و تعدادی از آنها هم به خاطر مسمومیت گازی به‌عنوان مصدوم از بورت خارج شـدند. در نهایت اعلام شد ۴۳ کارگر در این حادثه جان باختند.

همسان روزها وزیر صنعت، معدن و تجارت از تشـکیل کمیته حقیقت‌یاب برای بررسـی حادثه معدن زغال سـنگ زمسـتان‌پورت آزادشـهر خبر داد. محمدرضا نعمت‌زاده در نخسـتین جلسـه ایـن کمیته عنوان کـرد: «با حضـور نمایندگان وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجـارت و تعاون، کار و رفاه اجتماعی و همچنین سـازمان نظام مهندسـی معدن و دسـتگاه‌های مرتبط، حادثه انفجار این معدن در این کمیته بررسی می‌شود و نتایج بررسی‌ها و علت حادثه در مدت یک هفته اعلام خواهد شـد. همان زمان مجلسـ هم کمیته‌ای جداگانه تشـکیل داده». در همان روزها اظهارات متناقضی هم وجود داشـت که کارگران معدن را زیر سؤال می‌برد. گزارش کمیسیون صنایع «عامل اصلی» وقوع انفجار را «کار جمع‌شده در مقطعی از تونـل» معرفی کرده بود؛ بنا بر گزارش اولیه مجلس «منبع جرقه احتمالا باتری حمل‌شـده به داخل تونل» بود؛ اما «تا زمان تهیه گزارش منشأ قطعی ایجاد جرقه شناسایی نشد».

با وجود همه این اظهارات در نهایت در ۱۶ آبان سال ۹۶، دادگاه استان گلستان، شـرکت صنعتی و معدنی شمال شـرق را به‌عنوان کارفرمای کارگاه، به علل نبود سیسـتم تهویه مناسـب و کافی در تونل، نبود مسـیرهای کمکی بـرای کمک به تهویـه تونل، ارائه‌ندادن آموزش‌های لازم، کافی‌نبودن نظارت بر کارکران به منظور جلوگیری از ایجاد هرگونه شعله یا جرقه داخل تونل، مجزانبودن لوکوموتیوها به تجهیزات رادیاتور اگروز و نبود تشکیلات امداد و نجات و مدیریت بحران در معدن، صدرصد مقصر شـناخت. هرچند تا به امروز و بعد از گذشـت پنج سـال، روشن نیسـت که جز پرداخت دیه به خانواده‌های آسـیب‌دیده و زندانی‌شدن مدیرعامل شرکت صنعتی و معدنی شمال شرق، این کمیته حقیقت‌یاب چه خروجی دیگری داشته است.

۳ سال پس از انفجار یک ویروس در یک روستا

دلیل ابتلای مردم چنارمحمودی به ابدز کماکان روشن نیست

مهرماه سـال ۹۸ بـا ابتلای دسـته‌جمعی تعـدادی از سـاکنان روسـتای چنارمحمودی در لردکان اسـتان چهارمحال‌وبختیاری، صفحـه‌های جدید از اخبار جنجالی به روی مردم ایران باز شد.

پس از اینکه تعـدادی از اهالی روسـتای چنارمحمودی متوجه شـدند ناقل ویروس ایدز هسـتند، ادعا کردند یکی از بیماران مراکز بهداشت در زمانی که برای انجام آزمایش از آنها خون می‌گرفته، به جای هر سرنگ برای یک نفر، از یک سرنگ برای تمام مراجعه‌کنندگان استفاده کرده است. به دنبال این ادعا، تعدادی از اهالی با حمله به خانه بهداشـت ضمن شکسـتن شیشه‌های این مکان با تجمع مقابل فرماندار لردکان اعتراض خود را به این حادثه ابراز کردند.

خبرهـای منتشرشـده اولیه حاکـی از آن بود که این شـیوع همه‌گیری به علت قصور پزشـکی توسط بیمار این روستا و رعایت‌نکردن اصول بهداشتی و استفاده از سـرنگ آلوده به ایدز بوده اسـت. ولی رئیس مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر وزارت بهداشـت، انتقال ویروس را از طریق سـرنگ آلوده تکذیب و آن را در حـد شـایعه دانست ولی تأیید کرد که تعدادی از اهالی این روستا مبتلا به ایدز هستند.

سـعید نمکی، وزیر بهداشـت، درمان و آموزش پزشـکی وقت اعـلام کرد که تفاوت آماری فاحشـی دارد. بین جان‌باختگان نوجوانان هم هسـتند که بسیار تاسـف‌آور است. با توجه به همین شرایط و اتفاقات بود که ما خواستار تشکیل یک کمیته حقیقت‌یاب شدیم».

علـی بابایی‌کرانامی، نماینده مردم سـاری و نایب رئیس کمیسـیون اجتماعی مجلسـ نیز همسـان زمان بر راه‌اندازی این کمیته تأکید کرد و گفـت: «از رئیس و کمیسـیون‌های تخصصی مجلس بازدهم می‌خواهم یک کمیته حقیقت‌یاب برای بررسی مسائل و عوامل پشت پرده فتنه نوپنج سـال ۹۸ تشکیل شود و موضوع را به طور حد مورد رسیدگی قرار دهد».

علیرضـا رحیمـی، دیگر نماینده مجلس هـم چند روز پـس از اتفاقات آبان ۹۸ درخواست تشـکیل کمیته را به رئیس مجلس داد. رحیمی روز شنبه ۹ آذر از رئیس مجلس خواسـت کمیته حقیقت‌یاب برای تهیه گزارشـی جامع از کشـته‌شـدگان، مصدومان و بازداشت‌شدگان حوادث آبان ماه تشکیل شود. او در نامه خود برای طرح این درخواست از حوادث دردناک آبان ماه ابراز تاسف عمیق کرده و نوشته بود: «اکثریت آسـیب‌دیدگان از مردم معترض و غالبا از طبقات ضعیف جامعه بودداند و هیچ‌گونه همدلی و دلجویی‌ای از آنان به عمل نیامده و همین امر موجبات دلخوری در بخش بیشـتری از افراهم کرده اسـت و از طرفی هیچ‌گونه گـزارش موثقی از بازداشت‌شدگان و وضعیت پرونده قضائی آنها ارائه نشده است».

این عضو هیئت رئیسـه مجلس در ادامه نامه خود با عادی‌توصیف‌کردن وضعیت کشور نوشت: «بدیهی اسـت اکنون که شرایط کشور در وضعیت عادی قرار گرفته گزارش مستند و جامع این کمیته برگرفتـه از حقایق ویدادهـا می‌تواند به ابهامات عدیده و سؤالات فراوانی که برای مردم و نمایندگان مجلس ایجاد شـده پاسـخ دهد و در ترمیم الام و کدورت‌هـای پیش‌آمـده و خصوصا رسـیدگی به وضعیت پیش‌آمده مؤثر باشـد». آبان ۹۸ گذشت. وزیر کشـور در مجلس حاضر شد و به پرسش‌های نمایندگان هم پاسـخ داد اما کمیته حقیقت‌یاب اعلای بهارسـتان حتی به اندازه اعلام تعداد کشته‌شده‌های آن چند روز نیز خروجی نداشت.

یک ماه پس از مرگ ۲ توله یوز

فرزندان مرده ایران به فراموشی سپرده شدند

اردیبهشـت امسـال- دقیقا در آغاز روزهایی که حـذف ارز ترجیحی و افزایش ناگهانی قیمت‌ها شـوکی جدید به سـبد خانوارهای ایرانی وارد کرده بود، یک توله، بـار دیگر لبخند به لب مردم نشـاند. ایـران، یوز ایرانی که تحـت قانون حفاظت قرار داشت و چشـم امید حیات وحش ایران برای ادامه نسـل یوزها بود، بالاخره فرزندانش را به دنیا آورد. سـه توله‌ای که ابتدا گفته شـد ماده هستند و بعد خبر را اصلاح کردند و مشـخص شـد خیر، نه یکی، نه دو تا که هر سـه نر بودند. خبر اصلی اما زمانی رخ داد که تنها در عرض چند روز، توله‌ها یکی پس از دیگری جان می‌دادند. دو توله در کمتر از یک هفته مردند و تنها یکی از آنها زنده ماند (تا زمان منتشرشده درباره کشته‌های این اعتراضات و لزوم تشکیل کمیته حقیقت‌یاب اشاره کرد و گفت: «اخباری جسـته و گریخته از جای مقاومات به دسـت ما می‌رسـد که تفاوت آماری فاحشـی دارد. بین جان‌باختگان نوجوانان هم هسـتند که بسیار تاسـف‌آور است. با توجه به همین شرایط و اتفاقات بود که ما خواستار تشکیل یک کمیته حقیقت‌یاب شدیم».

علـی بابایی‌کرانامی، نماینده مردم سـاری و نایب رئیس کمیسـیون اجتماعی مجلسـ نیز همسـان زمان بر راه‌اندازی این کمیته تأکید کرد و گفـت: «از رئیس و کمیسـیون‌های تخصصی مجلس بازدهم می‌خواهم یک کمیته حقیقت‌یاب برای بررسی مسائل و عوامل پشت پرده فتنه نوپنج سال ۹۸ تشکیل شود و موضوع را به طور حد مورد رسیدگی قرار دهد».

علیرضـا رحیمـی، دیگر نماینده مجلس هـم چند روز پـس از اتفاقات آبان ۹۸ درخواست تشـکیل کمیته را به رئیس مجلس داد. رحیمی روز شنبه ۹ آذر از رئیس مجلس خواسـت کمیته حقیقت‌یاب برای تهیه گزارشـی جامع از کشـته‌شـدگان، مصدومان و بازداشت‌شدگان حوادث آبان ماه تشکیل شود. او در نامه خود برای طرح این درخواست از حوادث دردناک آبان ماه ابراز تاسف عمیق کرده و نوشته بود: «اکثریت آسـیب‌دیدگان از مردم معترض و غالبا از طبقات ضعیف جامعه بودداند و هیچ‌گونه همدلی و دلجویی‌ای از آنان به عمل نیامده و همین امر موجبات دلخوری در بخش بیشـتری از افراهم کرده اسـت و از طرفی هیچ‌گونه گـزارش موثقی از بازداشت‌شدگان و وضعیت پرونده قضائی آنها ارائه نشده است».

این عضو هیئت رئیسـه مجلس در ادامه نامه خود با عادی‌توصیف‌کردن وضعیت کشور نوشت: «بدیهی اسـت اکنون که شرایط کشور در وضعیت عادی قرار گرفته گزارش مستند و جامع این کمیته برگرفتـه از حقایق ویدادهـا می‌تواند به ابهامات عدیده و سؤالات فراوانی که برای مردم و نمایندگان مجلس ایجاد شـده پاسـخ دهد و در ترمیم الام و کدورت‌هـای پیش‌آمـده و خصوصا رسـیدگی به وضعیت پیش‌آمده مؤثر باشـد». آبان ۹۸ گذشت. وزیر کشـور در مجلس حاضر شد و به پرسش‌های نمایندگان هم پاسـخ داد اما کمیته حقیقت‌یاب اعلای بهارسـتان حتی به اندازه اعلام تعداد کشته‌شده‌های آن چند روز نیز خروجی نداشت.

یک ماه پس از آوار متروپل

همه چیز در هاله‌ای از ابهام است

و اما در جدیدترین رخداد تلخی که مردم ایران را عزادار کرد، باز هم یک کمیته حقیقت‌یاب تشـکیل شد. در جنوب ایران، جایی که ساختمانی نوساز قرار بود محل درآمد و خوشـی مردم باشـد، در حالی که هنوز به طور کامل بازگشایی نشده بود فروریخت. دوم خـرداد ۱۴۰۱، برجی ۱۱طبقه در خیابان امیـری آبادان فروریخت. ۵۰ نفر زیـر خرابه‌های این برج جـا ماندند، حدود ۳۰ نفر زخمی شـدند و پیش‌بینی‌ها حکایت از آن دارد که هنوز اجسـاد دیگری هم زیر آن ساختمان مدفون شـده‌اند. سـازه متروبل در شرایطی بیشـروی می‌کرد که رسـانه‌های آبادانی بارها و بارها نسبت به مشکلات فنی و مهندسی‌اش هشدار داده بودند.

> در جدیدترین رخداد تلخی که مردم ایران را عزادار کرد، باز هم یک کمیته حقیقت‌یاب تشـکیل شد. در جنوب ایران، جایی که ساختمانی نوساز قرار بود محل درآمد و خوشـی مردم باشـد، در حالی که هنوز به طور کامل بازگشایی نشـده بود فروریخت. دوم خـرداد ۱۴۰۱، برجی ۱۱طبقه در خیابان امیـری آبادان فروریخت. ۵۰ نفر زیـر خرابه‌های این برج جـا ماندند، حدود ۳۰ نفر زخمی شـدند و پیش‌بینی‌ها حکایت از آن دارد که هنوز اجسـاد دیگری هم زیر آن ساختمان مدفون شـده‌اند. سـازه متروبل در شرایطی بیشـروی می‌کرد که رسـانه‌های آبادانی بارها و بارها نسـبت به مشکلات فنی و مهندسی‌اش هشدار داده بودند. با وجود تمامی این هشدارها متروبل تا دوم خرداد امسال پیش رفت

مردم ناراحت بودند و واکنش‌هایشـان در شـبکه‌های اجتماعی به خوبی نشان می‌داد که می‌خواهند بدانند آیا این مرگ‌ها مقصری دارد یا اتفاقی طبیعـی اسـت. کمی بعـد، علـی صالحیه، معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان حفاظت محیط زیسـت خبر داد که برای پی‌بردن به دلایل تلف‌شدن دو توله یوزپلنگ ایران کمیته حقیقت‌یاب تشـکیل داده اسـت. خبر تلخ مرگ دو توله ایران در فاصلـه‌ای کوتاه اما با حادثه تلخ متروپل اندکی به فراموشـی سـپرده شد؛ اما نتیجه اینکه درحالی‌که قریـب به یک ماه از تشـکیل این کمیتـه می‌گذرد، حتی یک خط خبـر هم درباره ازبین‌رفتن توله‌های ایران به کوش مردم نرسیده است.

یک ماه پس از آشتی‌سوزی پلاسکو

تهران هنوز هم در محاصره ساختمان‌های ناایمن است

صبح پنجشـنبه ۳۰ دی‌ماه سـال ۹۵، انتشـار خبری در رسـانه‌ها، لباس سـیاه را به تن بسیاری از مردم ایران نشـاند. طبقه‌های هشتم و نهم یکی از معروف‌ترین سـاختمان‌های پایتخت فرونشـار آتش شده بود. آتش‌نشانان حوالی سـاعت هشـت گزارش را دریافـت کردند و طولی نکشـید که پلاسـکوی معـروف خیابـان اسـتانبول، هنگامـی کـه هنوز شـماری از نیروهای آتش‌نشانی تهران و شـهروندان در آن بودنـد، ریـزش کرد. به دنبـال این حادثه که آواربـرداری‌اش ۱۰ روز تمـام بـه طـول انجامید، ۱۶ آتش‌نشـان و پنج شـهروند، دیگر هیچ‌وقت به خانه‌هایشان برنگشـتند. ابعاد این حادثه به قدری افـکار عمومی را تحت تاثیر قرار داد و احسـاسات مردم را جریحه‌دار کرده بود که سرپرست دادسرای جنایی اسـتان تهران، در خبرسـانی شـهریور ۹۶، بـه ابعاد حقوقی و کیفری پرونده پلاسـکو، موضوع فوت‌شـدگان را در قالب قتل شبه‌عمد عنوان کرد.

چنـد روز پس از پایان آواربرداری، شـورای شـهر وقت تهران تشـکیل کمیته حقیقت‌یاب حادثه پلاسـکو را در دستور کار خود قرار داد. احمد مسجدجامعی در حاشیه جلسـه غیرعلنی شورای شـهر تهران به تاریخ ۱۱ بهمن سال ۹۵، از امضای ۱۵ عضو شـورا برای تشکیل کمیته حقیقت‌یاب حادثه پلاسکو خبر داد و گفت: «با وجود اختلاف بین منابع اطلاعاتی و رواج شـایعات مختلف، برای مشخص‌شـدن زمینه‌سـازی‌های فاجعـه و قصورها و تقصیرها به منظور آگاهی‌بخشـی عمومی و ارائـه تصویری جامع از این پرونـده، پیشـنهاد می‌شـود با توجه به اختیـارات حاصله از بندهای ذیل ماده ۷۱ قانون تشـکیلات، وظایف و اختیارات شوراهای اسلامی کشور و انتخابات شـهرداران، مصوب اول خرداد سـال ۷۵ و اصلاحات بعدی به‌ویژه بند ۱۹ قانون مذکور، کمیته حقیقت‌یاب برای رسـیدگی به این فاجعه تشـکیل شود تا بتوانند ظرف مدت یک ماه با سرعت و دقت کافی، گزارش‌های لازم را ارائه دهند».

به پیشـنهاد عضو شورای شـهر تهران اعضای این کمیته حقیقت‌یاب دو نفر از اعضای شـورای شـهر، یک نماینده از مجلس شورای اسـلامی به انتخاب مجمع نمایندگان تهران، یک نفر نماینده شـهرداری، یک نفر نماینده اسـتانداری، یک نفر حقوق‌دان، یک نفر متخصص فنی و مهندسی، یک نفر متخصص امور آتش‌نشانی، یک نفر نماینده آتش‌نشانان به انتخاب خانواده‌های آتش‌نشانان شهید، یک نماینده از کسبه پلاسکو و یک نماینده از رسانه‌ها در این کمیته حضور داشته باشند.

به گفته او وظایف کمیته حقیقت‌یاب مشـخص‌کردن محدوده انجام تحقیقات، بررسـی ترتیب زمانـی اتفاقات منجر به حادثـه، ارائه گزارش درمـورد تجهیزات آتش‌نشـانی، ارائه نمودارها و جداول علت - معلولی برای مراحل مختلف حادثه و... بـود. در نهایت هم قرار بود که خروجـی کمیته حقیقت‌یاب با توجه به اصول پاسـخ‌گویی، مسئولیت‌پذیری، شـفافیت و عدم تبعیض و جانبداری بنا به سمع و نظر شـهروندان، شـورای شـهر تهران، کمیته بررسی ملی و مقامات قضائی برسد و همچنین پیشنهادهای برای جلوگیری از تکرار حوادث مشابه در آینده اعلام شود.

علاوه بر شورای شهر، مجلس هم سـه کمیسـیون را پیکر ماجرای پلاسکو کرد و قـوه قضائیه هم پرونده را به دسـت گرفت. چند ماه بعد، گزارش ملی بررسـی حادثه ساختمان پلاسکو با شعار «پلاسـکو را فراموش نکنیم» در تاریخ ۲۳ فروردین سـال ۹۶ این حادثه و علل وقوع آن را از زوایای مختلف بررسـی کرد. براسـاس چکیده گزارش، علت آتش‌سـوزی، در حدی که جمـع‌آوری اطلاعات برای هیئت امکان‌پذیر بوده، اتصال برق (و احتمالا نشت هیزمان گاز از کیسول گاز) عنوان شد.

حسـن روحانی، رئیس‌جمهوری، تاکید کرد برای نخسـتین بار بررسی حادثه‌های در سـوی هیئتی مسـتقل و علمـی صورت گرفت. او تاکید کرد که در بررسی حوادث ملی باید از سیاسـت فاصله گرفت. همچنین هـدف این گزارش را ارتقای ایمنی و تکرارنشـدن حوادثی مشابه ساختمان پلاسـکو و گزارش را کامی در تحقق حقوق شـهروندی دانست. چهره‌های شاخص فراوانی در این کمیته حضور داشتند و در همان زمان هشدارهای زیادی نسبت به امکان تکرار این حوادث در سال‌های آینده و در تهران دادند. باوجوداین شش سال پس از این حادثه، همه گزارش‌ها، تهران را در محاصره ساختمان‌هایی مانند پلاسکو معرفی کرده‌اند.

۵ سال پس از انفجار معدن یورت

دیه‌ها خسارات را جبران کرد؟

تل خاک و خاکسـتر اما دسـت‌کم سالی یک بار بر سـر مردم ایران آوار می‌شد. اردیبهشـت سال ۹۶ هم نوبت مردم حفظ شمال رسیده بود تا عزادار شوند. معدن زغال‌سـنگ یورت، در ۱۴ کیلومتری آزادشهر استان گلستان و در روز ۱۳ اردیبهشت سـال ۹۶ منفجر شد و دهها کارگری که در عمق ۱۳۰۰ متری این معدن مملو از گاز متان و مونوکسـید کربن کار می‌کردند، گرفتار شـدند. نیروهای امداد و هلال‌احمر تنها تا عمق ۸۰۰ متری این معدن رفتند و تعدادی از آنها هم به خاطر مسمومیت گازی به‌عنوان مصدوم از بورت خارج شـدند. در نهایت اعلام شد ۴۳ کارگر در این حادثه جان باختند.

همسان روزها وزیر صنعت، معدن و تجارت از تشـکیل کمیته حقیقت‌یاب برای بررسـی حادثه معدن زغال سـنگ زمسـتان‌پورت آزادشـهر خبر داد. محمدرضا نعمت‌زاده در نخسـتین جلسـه ایـن کمیته عنوان کـرد: «با حضـور نمایندگان وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجـارت و تعاون، کار و رفاه اجتماعی و همچنین سـازمان نظام مهندسـی معدن و دسـتگاه‌های مرتبط، حادثه انفجار این معدن در این کمیته بررسی می‌شود و نتایج بررسی‌ها و علت حادثه در مدت یک هفته اعلام خواهد شـد. همان زمان مجلسـ هم کمیته‌ای جداگانه تشـکیل داده». در همان روزها اظهارات متناقضی هم وجود داشـت که کارگران معدن را زیر سؤال می‌برد. گزارش کمیسیون صنایع «عامل اصلی» وقوع انفجار را «کار جمع‌شده در مقطعی از تونـل» معرفی کرده بود؛ بنا بر گزارش اولیه مجلس «منبع جرقه احتمالا باتری حمل‌شـده به داخل تونل» بود؛ اما «تا زمان تهیه گزارش منشأ قطعی ایجاد جرقه شناسایی نشد».

با وجود همه این اظهارات در نهایت در ۱۶ آبان سال ۹۶، دادگاه استان گلستان، شـرکت صنعتی و معدنی شمال شـرق را به‌عنوان کارفرمای کارگاه، به علل نبود سیسـتم تهویه مناسـب و کافی در تونل، نبود مسـیرهای کمکی بـرای کمک به تهویـه تونل، ارائه‌ندادن آموزش‌های لازم، کافی‌نبودن نظارت بر کارکران به منظور جلوگیری از ایجاد هرگونه شعله یا جرقه داخل تونل، مجزانبودن لوکوموتیوها به تجهیزات رادیاتور اگروز و نبود تشکیلات امداد و نجات و مدیریت بحران در معدن، صدرصد مقصر شـناخت. هرچند تا به امروز و بعد از گذشـت پنج سـال، روشن نیسـت که جز پرداخت دیه به خانواده‌های آسـیب‌دیده و زندانی‌شدن مدیرعامل شرکت صنعتی و معدنی شمال شرق، این کمیته حقیقت‌یاب چه خروجی دیگری داشته است.

۳ سال پس از انفجار یک ویروس در یک روستا

دلیل ابتلای مردم چنارمحمودی به ابدز کماکان روشن نیست

مهرماه سـال ۹۸ بـا ابتلای دسـته‌جمعی تعـدادی از سـاکنان روسـتای چنارمحمودی در لردکان اسـتان چهارمحال‌وبختیاری، صفحـه‌های جدید از اخبار جنجالی به روی مردم ایران باز شد.

پس از اینکه تعـدادی از اهالی روسـتای چنارمحمودی متوجه شـدند ناقل ویروس ایدز هسـتند، ادعا کردند یکی از بیماران مراکز بهداشت در زمانی که برای انجام آزمایش از آنها خون می‌گرفته، به جای هر سرنگ برای یک نفر، از یک سرنگ برای تمام مراجعه‌کنندگان استفاده کرده است. به دنبال این ادعا، تعدادی از اهالی با حمله به خانه بهداشـت ضمن شکسـتن شیشه‌های این مکان با تجمع مقابل فرماندار لردکان اعتراض خود را به این حادثه ابراز کردند.

خبرهـای منتشرشـده اولیه حاکـی از آن بود که این شـیوع همه‌گیری به علت قصور پزشـکی توسط بیمار این روستا و رعایت‌نکردن اصول بهداشتی و استفاده از سـرنگ آلوده به ایدز بوده اسـت. ولی رئیس مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر وزارت بهداشـت، انتقال ویروس را از طریق سـرنگ آلوده تکذیب و آن را در حـد شـایعه دانست ولی تأیید کرد که تعدادی از اهالی این روستا مبتلا به ایدز هستند.

سـعید نمکی، وزیر بهداشـت، درمان و آموزش پزشـکی وقت اعـلام کرد که تفاوت آماری فاحشـی دارد. بین جان‌باختگان نوجوانان هم هسـتند که بسیار تاسـف‌آور است. با توجه به همین شرایط و اتفاقات بود که ما خواستار تشکیل یک کمیته حقیقت‌یاب شدیم».

علـی بابایی‌کرانامی، نماینده مردم سـاری و نایب رئیس کمیسـیون اجتماعی مجلسـ نیز همسـان زمان بر راه‌اندازی این کمیته تأکید کرد و گفـت: «از رئیس و کمیسـیون‌های تخصصی مجلس بازدهم می‌خواهم یک کمیته حقیقت‌یاب برای بررسی مسائل و عوامل پشت پرده فتنه نوپنج سال ۹۸ تشکیل شود و موضوع را به طور حد مورد رسیدگی قرار دهد».

علیرضـا رحیمـی، دیگر نماینده مجلس هـم چند روز پـس از اتفاقات آبان ۹۸ درخواست تشـکیل کمیته را به رئیس مجلس داد. رحیمی روز شنبه ۹ آذر از رئیس مجلس خواسـت کمیته حقیقت‌یاب برای تهیه گزارشـی جامع از کشـته‌شـدگان، مصدومان و بازداشت‌شدگان حوادث آبان ماه تشکیل شود. او در نامه خود برای طرح این درخواست از حوادث دردناک آبان ماه ابراز تاسف عمیق کرده و نوشته بود: «اکثریت آسـیب‌دیدگان از مردم معترض و غالبا از طبقات ضعیف جامعه بودداند و هیچ‌گونه همدلی و دلجویی‌ای از آنان به عمل نیامده و همین امر موجبات دلخوری در بخش بیشـتری از افراهم کرده اسـت و از طرفی هیچ‌گونه گـزارش موثقی از بازداشت‌شدگان و وضعیت پرونده قضائی آنها ارائه نشده است».

این عضو هیئت رئیسـه مجلس در ادامه نامه خود با عادی‌توصیف‌کردن وضعیت کشور نوشت: «بدیهی اسـت اکنون که شرایط کشور در وضعیت عادی قرار گرفته گزارش مستند و جامع این کمیته برگرفتـه از حقایق ویدادهـا می‌تواند به ابهامات عدیده و سؤالات فراوانی که برای مردم و نمایندگان مجلس ایجاد شـده پاسـخ دهد و در ترمیم الام و کدورت‌هـای پیش‌آمـده و خصوصا رسـیدگی به وضعیت پیش‌آمده مؤثر باشـد». آبان ۹۸ گذشت. وزیر کشـور در مجلس حاضر شد و به پرسش‌های نمایندگان هم پاسـخ داد اما کمیته حقیقت‌یاب اعلای بهارسـتان حتی به اندازه اعلام تعداد کشته‌شده‌های آن چند روز نیز خروجی نداشت.

یک ماه پس از مرگ ۲ توله یوز

فرزندان مرده ایران به فراموشی سپرده شدند

اردیبهشـت امسـال- دقیقا در آغاز روزهایی که حـذف ارز ترجیحی و افزایش ناگهانی قیمت‌ها شـوکی جدید به سـبد خانوارهای ایرانی وارد کرده بود، یک توله، بـار دیگر لبخند به لب مردم نشـاند. ایـران، یوز ایرانی که تحـت قانون حفاظت قرار داشت و چشـم امید حیات وحش ایران برای ادامه نسـل یوزها بود، بالاخره فرزندانش را به دنیا آورد. سـه توله‌ای که ابتدا گفته شـد ماده هستند و بعد خبر را اصلاح کردند و مشـخص شـد خیر، نه یکی، نه دو تا که هر سـه نر بودند. خبر اصلی اما زمانی رخ داد که تنها در عرض چند روز، توله‌ها یکی پس از دیگری جان می‌دادند. دو توله در کمتر از یک هفته مردند و تنها یکی از آنها زنده ماند (تا زمان انتشار این گزارش هنوز تنها بازمانده ایران زنده است).

مردم ناراحت بودند و واکنش‌هایشـان در شـبکه‌های اجتماعی به خوبی نشان می‌داد که می‌خواهند بدانند آیا این مرگ‌ها مقصری دارد یا اتفاقی طبیعـی اسـت. کمی بعـد، علـی صالحیه، معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان حفاظت محیط زیسـت خبر داد که برای پی‌بردن به دلایل تلف‌شدن دو توله یوزپلنگ ایران کمیته حقیقت‌یاب تشـکیل داده اسـت. خبر تلخ مرگ دو توله ایران در فاصلـه‌ای کوتاه اما با حادثه تلخ متروپل اندکی به فراموشـی سـپرده شد؛ اما نتیجه اینکه درحالی‌که قریـب به یک ماه از تشـکیل این کمیتـه می‌گذرد، حتی یک خط خبـر هم درباره ازبین‌رفتن توله‌های ایران به کوش مردم نرسیده است.

۶ سال پس از آتش‌سوزی پلاسکو

تهران هنوز هم در محاصره ساختمان‌های ناایمن است

صبح پنجشـنبه ۳۰ دی‌ماه سـال ۹۵، انتشـار خبری در رسـانه‌ها، لباس سـیاه را به تن بسیاری از مردم ایران نشـاند. طبقه‌های هشتم و نهم یکی از معروف‌ترین سـاختمان‌های پایتخت فرونشـار آتش شده بود. آتش‌نشانان حوالی سـاعت هشـت گزارش را دریافـت کردند و طولی نکشـید که پلاسـکوی معـروف خیابـان اسـتانبول، هنگامـی کـه هنوز شـماری از نیروهای آتش‌نشانی تهران و شـهروندان در آن بودنـد، ریـزش کرد. به دنبـال این حادثه که آواربـرداری‌اش ۱۰ روز تمـام بـه طـول انجامید، ۱۶ آتش‌نشـان و پنج شـهروند، دیگر هیچ‌وقت به خانه‌هایشان برنگشـتند. ابعاد این حادثه به قدری افـکار عمومی را تحت تاثیر قرار داد و احسـاسات مردم را جریحه‌دار کرده بود که سرپرست دادسرای جنایی اسـتان تهران، در خبرسـانی شـهریور ۹۶، بـه ابعاد حقوقی و کیفری پرونده پلاسکو، موضوع فوت‌شـدگان را در قالب قتل شبه‌عمد عنوان کرد.

چنـد روز پس از پایان آواربرداری، شـورای شـهر وقت تهران تشـکیل کمیته حقیقت‌یاب حادثه پلاسکو را در دستور کار خود قرار داد. احمد مسجدجامعی در حاشیه جلسـه غیرعلنی شورای شـهر تهران به تاریخ ۱۱ بهمن سال ۹۵، از امضای ۱۵ عضو شـورا برای تشکیل کمیته حقیقت‌یاب حادثه پلاسکو خبر داد و گفت: «با وجود اختلاف بین منابع اطلاعاتی و رواج شـایعات مختلف، برای مشخص‌شـدن زمینه‌سـازی‌های فاجعـه و قصورها و تقصیرها به منظور آگاهی‌بخشـی عمومی و ارائـه تصویری جامع از این پرونـده، پیشـنهاد می‌شـود با توجه به اختیـارات حاصله از بندهای ذیل ماده ۷۱ قانون تشـکیلات، وظایف و اختیارات شوراهای اسلامی کشور و انتخابات شـهرداران، مصوب اول خرداد سـال ۷۵ و اصلاحات بعدی به‌ویژه بند ۱۹ قانون مذکور، کمیته حقیقت‌یاب برای رسـیدگی به این فاجعه تشـکیل شود تا بتوانند ظرف مدت یک ماه با سرعت و دقت کافی، گزارش‌های لازم را ارائه دهند».

به پیشـنهاد عضو شورای شـهر تهران اعضای این کمیته حقیقت‌یاب دو نفر از اعضای شـورای شـهر، یک نماینده از مجلس شورای اسـلامی به انتخاب مجمع نمایندگان تهران، یک نفر نماینده شـهرداری، یک نفر نماینده اسـتانداری، یک نفر حقوق‌دان، یک نفر متخصص فنی و مهندسی، یک نفر متخصص امور آتش‌نشانی، یک نفر نماینده آتش‌نشانان به انتخاب خانواده‌های آتش‌نشانان شهید، یک نماینده از کسبه پلاسکو و یک نماینده از رسانه‌ها در این کمیته حضور داشته باشند.

به گفته او وظایف کمیته حقیقت‌یاب مشـخص‌کردن محدوده انجام تحقیقات، بررسـی ترتیب زمانـی اتفاقات منجر به حادثـه، ارائه گزارش درمـورد تجهیزات آتش‌نشـانی، ارائه نمودارها و جداول علت - معلولی برای مراحل مختلف حادثه و... بـود. در نهایت هم قرار بود که خروجـی کمیته حقیقت‌یاب با توجه به اصول پاسـخ‌گویی، مسئولیت‌پذیری، شـفافیت و عدم تبعیض و جانبداری بنا به سمع و نظر شـهروندان، شـورای شـهر تهران، کمیته بررسی ملی و مقامات قضائی برسد و همچنین پیشنهادهای برای جلوگیری از تکرار حوادث مشابه در آینده اعلام شود.

علاوه بر شورای شهر، مجلس هم سـه کمیسـیون را پیکر ماجرای پلاسکو کرد و قـوه قضائیه هم پرونده را به دسـت گرفت. چند ماه بعد، گزارش ملی بررسـی حادثه ساختمان پلاسکو با شعار «پلاسـکو را فراموش نکنیم» در تاریخ ۲۳ فروردین سـال ۹۶ این حادثه و علل وقوع آن را از زوایای مختلف بررسـی کرد. براسـاس چکیده گزارش، علت آتش‌سـوزی، در حدی که جمـع‌آوری اطلاعات برای هیئت امکان‌پذیر بوده، اتصال برق (و احتمالا نشت هیزمان گاز از کیسول گاز) عنوان شد.

حسـن روحانی، رئیس‌جمهوری، تاکید کرد برای نخسـتین بار بررسی حادثه‌های در سـوی هیئتی مسـتقل و علمـی صورت گرفت. او تاکید کرد که در بررسی حوادث ملی باید از سیاسـت فاصله گرفت. همچنین هـدف این گزارش را ارتقای ایمنی و تکرارنشـدن حوادثی مشابه ساختمان پلاسـکو و گزارش را کامی در تحقق حقوق شـهروندی دانست. چهره‌های شاخص فراوانی در این کمیته حضور داشتند و در همان زمان هشدارهای زیادی نسبت به امکان تکرار این حوادث در سال‌های آینده و در تهران دادند. باوجوداین شش سال پس از این حادثه، همه گزارش‌ها، تهران را در محاصره ساختمان‌هایی مانند پلاسکو معرفی کرده‌اند.

۵ سال پس از انفجار معدن یورت

دیه‌ها خسارات را جبران کرد؟

تل خاک و خاکسـتر اما دسـت‌کم سالی یک بار بر سـر مردم ایران آوار می‌شد. اردیبهشـت سال ۹۶ هم نوبت مردم